

Европейски съюз

Проект „УСМИВКИ ЗА ВСИЧКИ ДЕЦА: Подкрепа за децата със специални образователни потребности от област Разград”

Европейски социален фонд

Младежки форум
2001 - Разград

Схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ: BG051PO001-4.1.04 „Подпомагане на обучението на деца и ученици със специални образователни потребности”,
Договор BG051PO001-4.1.04-0018

СОУ „Христо Ботев”

ПРОБЛЕМИ НА РАБОТАТА С ДЕЦА СЪС СОП ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА РОДИТЕЛИ, СПЕЦИАЛИСТИ И УЧИТЕЛИ¹

Анализ на данните от работата във фокус-групите с учители и родители на деца със СОП

(по проект „Усмивки за всички деца: Подкрепа за децата със специални образователни потребности от област Разград”)

Проф. дпн Нели Иванова, СУ „Свети Климент Охридски“

През м. юни 2013 г. по проект „Усмивки за всички деца: Подкрепа за децата със специални образователни потребности от област Разград” (Европейски социален фонд, Младежки форум 2001 – Разград. Схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ: BG051PO001-4.1.04 „Подпомагане на обучението на деца и ученици със специални образователни потребности”, Договор BG051PO001-4.1.04-0018, СОУ „Христо Ботев”), в 7 общини на област Разград са организирани фокус-групи по проблемите на работата с деца със СОП. В работата във фокус-групите са се включили от една страна - учители и специалисти, а от друга - родители на деца със СОП.

Работата във фокус-групите е реализирана чрез 15 отворени въпроса със свободен, конструируем отговор – с учители, специалисти и 12 отворени въпроса със свободен отговор – с родители на деца със СОП в общините Лозница, Кубрат, Исперих, Разград, Самуил, Цар Калоян, Завет на област Разград.

От отделните общини участниците в работата на фокус-групите са: **община Лозница** – учители, специалисти - 12, родители – 9; **община Разград** - учители специалисти – 13, родители – 8; **община Цар Калоян** - учители, специалисти – 18, родители – 7; **община Кубрат** – учители, специалисти - 12, родители - 7; **община Завет** – учители, специалисти – 10, родители - 8; **община Исперих** – учители, специалисти - 17,

¹ Статията е публикувана в списание "Образование", брой6/2013 г., стр. 52-68.

родители - 9; **община Самуил** – учители, специалисти - 15, родители - 5. **Общ брой участници във фокус групите в общините на област Разград: учители, специалисти - 97, родители - 53.** Участниците във фокус групите са представителна извадка на учителите, специалистите, работещи с деца със СОП и на техните родители – в област Разград.

Резултатите от работата във фокус-групите са свидетелство за затрудненията, които срещат учителите, специалистите и родителите при работа с деца със СОП, недостатъчната информираност по проблемите на децата със СОП, недостатъчно доброто сътрудничество между учителя и ресурсния учител, потребността от консултации със специалисти, необходимостта от логопедична, психологическа, обучителна помощ, от усъвършенстване на нормативната и материалната база, и пр.

Контент анализът на получените резултати от работата във фокус-групи с учители, специалисти и родители от посочените по-горе общини в област Разград представя ситуацията по отношение на обучението и възпитанието на деца със СОП по следния начин:

А. Учители, специалисти

- По **първи въпрос** (За Вас СОП означава? Търсим какво се влага в идеята за увреждане – дефицити, възможности.) от получените от учителите и специалистите отговори проличава, че тълкуването на проблема е с различни проекции и липсва общоприето единно становище. Интерпретациите на проблема са субективни - основават се на конкретните впечатления, опит, нагласи и подготовка на учителите, специалистите. Определенията, които извеждат учителите, специалистите за проблемите на децата със СОП, са полюсни, коренно различни, стигащи до абсолютизиране, до крайности (от надарено дете до дете, изостанало в развитието си), или до смесване на увреждания и етнически произход, например.
- По **втори въпрос** (Би ли Ви помогнало знанието за КИ на детето? С какво?) отговорите на учителите специалистите в отделните общини са близки като послание по отношение на познаването и необходимостта от познаване на КИ; учителите, специалистите в отделните общини (преобладаващата част от тях) не познават КИ, не знаят как се измерва и според тях той не е необходим като ориентир в работата им с деца със СОП. Налице е своеобразно смесване на различните видове тестове, изследвания, както и целите на измерването им (за училищна готовност, за поставяне на диагноза, за интелигентност и пр.). Налице е и своеобразно смесване на диагноза, заболяване, КИ и пр.
- По **трети въпрос** (Каква е ролята на лекаря при проследяването на бременността? А при превенцията? Информирането, превенцията по време на бременност – ключови думи) от отговорите на учителите и специалистите се вижда, че те са коренно различни, граничат или с крайно отрицание, или с ясно осъзнаване на ролята на лекаря при проследяване на бременността и при превенцията. Подчертана е необходимостта от наличието на лекарски кабинет и лекар в училище, от лекарски контрол – както по време на бременността, така и по-късно – над развитието на дете със СОП.

- По **четвърти въпрос** (Кои са Вашите трудности при работата с деца с увреждане и техните семейства?) отговорите на учителите, специалистите се отличават с многообразие по отношение на трудностите и проблемите, които срещат при работата с деца с увреждания. Получените отговори са специфични и много различни, полярни. Всеки от посочените отговори разкрива специфични затруднения и проблеми, с които се сблъскват учителите и специалистите в работата си. Подчертава се категорично необходимостта от материали, помагала и специални учебници, от по-добра материална база, от специализирана подготовка на учителите за работа с деца със СОП, от съдействие от логопед, психолог.
- По **пети въпрос** (Какви методи и форми според Вас са най-ефективни при работата с деца със СОП? Познавате ли идеята за работа с пиктограми, картинки и жестове?) отговорите на учителите са свидетелство за това, че те не познават добре специфичните методи, похвати и форми, които са ефективни при работата с деца със СОП. Нито един специалист не познава пиктограмите като метод, например. Не се използват жестовете. В отговорите на участниците във фокус групите е ясно изразена потребността от методически насоки, от създаването на помагала за работа с деца със СОП, от консултации със специалисти.
- По **шести въпрос** (Каква е ролята на учителите при работата с родители на дете със СОП?) отговорите на учителите свидетелстват за това, че те осъзнават ясно потребността от общи усилия на учители и родители в съвместната им работа с деца със СОП. Много често работата с родителите на деца със СОП е съпътствана от проблеми, труден контакт, често без резултати. Учителите полагат необходимите усилия, за да не се стигне до абдикиране на родителите в хода на съвместната работа с децата със СОП, за тяхната социализация и интеграция.
- По **седми въпрос** (А при работа с останалите ученици? Оценяването?) от отговорите на учителите проличават сложните взаимоотношения в класната стая, когато в състава на класа има деца със СОП. Неоднозначните отговори на учителите са свидетелство за това – колко субективно и индивидуално е отношението на учителя към децата със СОП и как работи с тях и с останалите ученици по време на уроците, и какво е тяхното отношение към децата със СОП, често стигащо до игнорирането им. Недвусмислено е подчертана ролята на учителя при работа с деца със СОП в даден клас. Осъзнава се ролята на учителя като фасилитатор, като създаващ подходяща емоционална атмосфера, предполагаща към разбиране и толерантност по отношение на проблемите на децата със СОП, към различността, за да се съдейства за успешната социализация и интеграцията на тези деца.
- По **осми въпрос** (Какво е отношението Ви към идеята за ресурсния кабинет в масовото училище?) от получените отговори се вижда, че предназначението и мястото на ресурсния кабинет, на ресурсния учител в масовото училище не се осмисля адекватно от всички учители и специалисти, участвали в работата на фокус групите. Учител и ресурсен учител в повечето случаи – както се вижда от споделяния опит - не работят в екип. Подчертава се, че ресурсните кабинети не са достатъчно оборудвани с необходимите материали и дидактични средства за работа с деца със СОП. Обосновава се необходимостта от увеличаване на времето за работа на ресурсния учител с

деца със СОП. Прави се констатация, че работата на ресурсния учител в масовия клас е пречка за осъществяване на качествено обучение на децата в норма. Затова се предлага поставяне на задачи за повече индивидуална работа на децата със СОП.

- **По девети въпрос (Какво според Вас е необходимо да се направи, за да се развият ефективно услугите за деца и семейства на деца с увреждания? Законово, професионално – ключови думи):** Така формулиран, въпросът е много широк, предполага интерпретации в различни аспекти. Поради това и отговорите на учителите, специалистите са с широк спектър – обхванати са различни субекти, ангажирани с работата с деца със СОП - от родителя и учителя, от психолога и ресурсния учител - до министъра на образованието; от необходимостта от квалификация на учителите до външното оценяване постиженията на учениците... От отговорите на учителите проличава тяхната професионална ангажираност и съпричастност към интерпретираната проблематика, и желанието им работата с деца със СОП да бъде ясно регламентирана и усъвършенствана. Подчертана е необходимостта от по-добра връзка между родител-учител и другите специалисти, от адекватни на потребностите закони и правни норми, които да осигуряват условията за реализиране на интеграцията и успешната социализация на деца със СОП.
- **По десети въпрос (Бихте ли могли да изведете основните полета на модел за работа с деца с увреждания? Специалисти, връзки, финансиране, обучение... представяме модел, който е оценен.)** от получените отговори е видно, че представеният (от провеждащите работата във фокус групите – б.а.) модел се приема единодушно от учителите, специалистите. Ясно осъзната е необходимостта от обединяване на усилията на учители, специалисти, лекари, МОН в работата с деца със СОП за успешната им социализация и интеграция.
- **По единадесети въпрос (Какво е Вашето мнение по отношение интеграцията на деца с увреждане – за кои деца, в кои случаи? Насоки – реалността в България, перспективата?)** според преобладаващата част от учителите, специалистите интеграцията на деца с увреждания е трудно осъществима. Споделеният опит е доказателство за затрудненията, които учителите в отделните общини срещат в ежедневната си работа с деца със СОП. Направени са дори предложения за обособяване на децата със СОП в отделна, самостоятелна паралелка. Липсата на дневен център в някои общини и непосещаването му е посочена като една от причините за затрудненията в интеграцията на деца с увреждания. Използването на неподходяща методика е друга причина, която учителите и специалистите изтъкват – като фактор за възпрепятстването на интеграцията на деца със СОП. Като един от основните проблеми при интеграцията на децата с увреждания се изтъква оценяването на постиженията и мотивацията им, както и липсата на специални програми за работа с тези деца. Подчертава се необходимостта от промени в нормативните актове.
- **По дванадесети въпрос (Смятате ли, че има реална възможност за професионална реализация на деца със СОП? Какво според Вас трябва да се направи в тази посока?)** учителите, специалистите разграничават децата с лека умствена изостаналост и тези с по-сериозни увреждания по отношение

на въпроса за професионалната им реализация. Подчертава се ролята на ПО и адекватното му реализиране. Изтъква се липсата на система по отношение на ПО. Подчертава се необходимостта от по-прецизно законово регламентиране на наемането на работа на хора с увреждания.

- **По тринадесети въпрос (Как оценявате професионализма в полето на работа с деца със СОП (психологическа, логопедична, обучителна).** учителите, специалистите подчертават, че е необходимо да се координират усилията на обществото, родителите, специалистите, социалните служби и НПО в работата с деца със СОП. В отговорите се повтаря изразът “проба-грешка” – като подход в работата на учителите с деца със СОП. Откроена е потребността от квалификация и подготовка на учителите за работа с деца с увреждания. Подчертана е необходимостта от осъществяване на приемственост в работата на учители и специалисти, в подхода към дете със СОП. Като причина за неуспешната работа с деца със СОП се посочва липсата на диалог, наличието на конфликти между отделните специалисти, работещи с тези деца в различните населени места на областта.
- **По четиринадесети въпрос (Имате ли възможности за обучение, каква форма предпочитате (самостоятелно, семинари, магистратури, СДК, др.)?** се вижда от отговорите и по този въпрос, че една голяма част от учителите твърдят, че работят на принципа „проба-грешка“ и не се чувстват уверени и достатъчно подготвени да работят с деца със СОП. Потребността от обучение е ясно и недвусмислено изразена. Не се познават достатъчно добре подходящи дидактически технологии, от които учителите имат потребност в работата с деца със СОП. Част от учителите изразяват по-скоро потребност от споделяне на опит с колегите си. Друга част изразяват умора и отегчение от провеждани неефективно интензивни обучения. Подчертава се необходимостта от по-специализирана подготовка на педагогическите кадри във висшето училище за работа с деца със СОП, както и допълнителна подготовка на учителите, които не са били обучавани за работа с деца с увреждания. Изтъква се необходимостта от създаването на добре обмислена национална програма – стратегия за интеграция на деца с увреждания.
- **По петнадесети въпрос (Вашето мнение за социалната и образователната политика в България – какво е необходимо да се направи?)** се вижда от отговорите на учителите, че е подчертана необходимостта от съобразяване на ДОО за учебно съдържание и учебните програми с възможностите на децата със СОП или създаването на специални нормативни документи за работа с деца със СОП. Прави се предложение ресурсните учители да бъдат в училище, а не в отделна институция. Предлага се в училище и в детската градина да има специалисти – ресурсен учител, логопед, психолог. Да се създадат подходящи учебници за деца със СОП. Предлага се да се разработи една цялостна система за обучение на педагози, преподаватели и социални работници, които да са подготвени да работят с деца с трайни увреждания. Прави се предложение за архитектурно адаптиране на училищните сгради за осигуряване на физически достъп на децата до съответната детска градина или училище, до класната стая и до всички останали помещения в тях; за осигуряването на екип от специалисти, особено ресурсни учители, които да работят с децата в класната стая и да подпомагат учебния процес и включването на децата в общообразователната среда; за осигуряването на

нужните технически помощни средства.

Б. Родители

- **По първи въпрос (Бихте ли ни разказали за Вашето дете? Кога разбрахте за състоянието на детето? От кого? Как Ви го казаха? Проучваме преминаването през траура..3-7 г.!!!!)** от отговорите на родителите се вижда, че всеки случай на дете със СОП се отличава със строга индивидуалност и неповторимост – през погледа на родителите. Всеки родител е изминал по различен и индивидуален начин пътя на приемането на диагнозата, свързана с уврежданията на своето дете. Всеки родител е получил или не помощ от лекар, учител, психолог, социален работник...
- **По втори въпрос (Как реагира Вашият работодател?)** от отговорите на родителите се вижда, че преобладаващата част от тях не работят, а се грижат за детето си със СОП и разчитат на доходите на съпруг или на социални помощи.
- **По трети въпрос (А сега? Кой (какво) ви подкрепя (дава сили) в настоящия момент?)** от отговорите на преобладаващата част от родителите се вижда, че те разчитат на съдействие от страна на учителите в детската градина и в училище, на специалистите, малка част – на лекарите, една голяма част - на себе си.
- **В отговор на четвърти въпрос (От какво имате потребност спрямо грижите за Вашето дете?)** преобладаващата част от родителите посочват необходимостта от консултация със специалист. Една част от родителите искат консултация с лекар, друга – с психолог, трета имат потребност от работа с ресурсен учител, четвърта – с педагог. Част от родителите изтъкват необходимостта от създаването на дневни центрове за работа с деца със СОП. Много голяма част от родителите изтъкват потребността от финансова помощ.
- **По пети въпрос (От какво имате потребност лично Вие? Имате ли време за себе си, своите интереси?)** от отговорите на родителите се вижда, че преобладаващата част от тях нямат време за себе си и своите интереси, а са изцяло ангажирани с грижите за децата си със СОП или с ангажимента за работа на нивата, къщи. Част от тях изразяват потребност от финансова помощ, от почивка, от време, от разкриване на дневни центрове, от възможности за обучение, от консултация със специалист.
- **По шести въпрос (Какви методи и форми използвате при работата с Вашето дете?)** от отговорите на родителите се вижда, че те не познават специфичните методи за работа с деца със СОП. Занимават се с децата си къщи, но по собствена преценка и избор на занимание. Част от тях разчитат на съдействие от страна на ресурсен учител, на учител.
- **По седми въпрос (Какво е отношението Ви към идеята за ресурсния кабинет в масовото училище?)** от отговорите на родителите се вижда, че голяма част от тях не познават спецификата на работата с ресурсен учител, не са чували за такава възможност. Друга част изразяват потребност от работа с ресурсен учител, като правят предложение за повече на брой часове за работа с него.

- По **осми въпрос** (Какво според Вас е необходимо да се направи, за да се развият ефективно услугите за деца и семейства на деца с увреждания? **Законово, професионално – ключови думи.**) от отговорите на родителите проличава потребността от индивидуален подход към децата със СОП, от извънкласни занимания, от повече ресурсни учители и повече часове за работа на ресурсните учители с децата със СОП, от специални програми за работа с деца със СОП, от подходящи учебници и пр.
- По **девети въпрос** (Смятате ли, че има реална възможност за професионална реализация на деца със СОП?) от отговорите на родителите е видно желанието на една част от тях децата им да се социализират успешно, да станат по-самостоятелни, да се реализират професионално. Друга част от родителите са скептично настроени и считат, че е невъзможно децата им да се реализират професионално. Родителите подчертават, че се нуждаят от консултации със специалисти.
- По **десети въпрос** (Бихте ли могли да изведете основните полета на модел за работа с деца с увреждания? **Специалисти, връзки, финансиране, обучение...**) от получените отговори е видно, че всички родители приемат представения модел в отделните общини.
- По **единадесети въпрос** (Какво е Вашето мнение по отношение интеграцията на детето Ви в училище? **Перспективата?**) родителите недвусмислено изразяват необходимостта детето със СОП да бъде в училище, със съучениците си, които да го подкрепят. Разчитат на помощта на учителя за успешната интеграция на детето със СОП.
- В отговор на **дванадесети въпрос** (Как оценявате професионализма в полето на работа с деца със СОП (психологическа, логопедична, **обучителна**) родителите изразяват недвусмислено потребността от съдействието от специалисти, от психологическа, логопедична и обучителна помощ в работата с деца със СОП. В някои от отговорите проличава недостатъчно добро познаване спецификата на работа на ресурсния учител. Изразена е потребност от съобразяване на учебниците и учебните помагала с възможностите и спецификата на увреждане на децата със СОП.

В. Сравнителен анализ на данните от работата във фокус групи с учители, специалисти и родители от област Разград

Както се вижда от получените данни от работата във фокус групите с учители, специалисти и родители от общините от Разградска област (Разград, Лозница, Самуил, Цар Калоян, Завет, Исперих и Кубрат), и учителите, специалистите, и родителите:

- се нуждаят от допълнителни консултации и съдействие от психолог, логопед, лекар и други специалисти;
- подчертават необходимостта от усъвършенстване на нормативните документи, регламентиращи успешната социализация и интеграция на децата с увреждания;
- изтъкват необходимостта от навременно и адекватно реализиране на професионално ориентиране на децата със СОП;

- поставят акцент върху необходимостта от създаването на подходящи учебници, помагала и други дидактически средства с цел усъвършенстване процеса на обучение на децата със СОП;
- разкриват спецификата на подхода към детето със СОП, като подчертават необходимостта от индивидуален подход в съответствие с уврежданията на детето и неговите потребности;
- изтъкват необходимостта от мотивиране на детето със СОП за включване в работата на класа по време на учебния процес;
- подчертават необходимостта от проява на разбиране и толерантност към детето със СОП от страна на децата в норма;
- поставят акцент на необходимостта от създаването на добре обмислена национална програма – стратегия за интеграция на деца с увреждания, като недвусмислено подчертават необходимостта от успешната социализация и интеграция на децата със СОП;
- разкриват необходимостта от създаването на дневни центрове за работа с деца с увреждания в отделните общини;
- поставят акцент на приемствеността в работата на учители, специалисти, НПО в работата с децата с увреждания;
- изтъква се необходимостта от допълнително финансово стимулиране на работещите с деца със СОП и техните родители, и пр.

Г. Реализираните работата във фокус-групите експерти са извели следните обобщения и изводи от отговорите на учители, специалисти и родители за отделните общини:

Лозница:

1. Няма дневен център, предлаганите услуги са недостъпни за семействата от по-малките населени места – реално, те нямат алтернатива.
2. Специалистите не смятат, че коефициентът на интелигентност е от значение, но характеристика за детето от други учители в предходни години би им помогнала, за да го опознаят и планират своята работа.
3. Няма система за професионално ориентиране и консултиране. Специалистите се чувстват безпомощни, неприети и непризнати в работата си с деца със СОП. Основният критерий за интегриране в масовото училище е детето да може да учи.
4. Липсата на дневни центрове и на други алтернативи за работа с детето със СОП, прави училището единствен избор за родителите.
5. Специалистите смятат, че работата им с деца със СОП трябва да бъде допълнително финансово стимулирана.
6. Учителите, които искат да работят с деца със СОП, са малко, а тези, които са принудени, го приемат като неприятно задължение.

Разград

1. Специалистите смятат, че не е необходимо да се говори за увреждането, за болестта, както с детето със СОП, така и в класа.

2. Представеният модел за работа с деца със СОП се приема единодушно и от специалистите, и от родителите.
3. Необходимо е обучение по въпросите на децата със СОП и техните семейства.
4. Професионалното ориентиране и намирането на професия са основните механизми за реализацията и развитието на децата със СОП.
5. Ролята на лекаря не е категорично разпозната.

Цар Калоян

1. В много малко училища ресурсните кабинети са добре оборудвани и някой да знае какво да прави в тях.
2. Представеният модел за работа с деца със СОП се приема единодушно и от специалистите, и от родителите.
3. Пиктограмите и жестовете са методи, които не се използват нито от родителите, нито от специалистите.
4. Идеята за интеграцията по начин, по който се провежда в момент, а не се приема от специалистите, поради редица трудности, които не са готови да приемат нито те, нито средата. Работата с класа и оценяването са още две конфликтни полета, които не само че затрудняват, но и реално пречат за осъществяване на интеграцията.
5. Необходими са обучения, съобразени с потребностите на специалистите.
6. Според специалистите проблемите при работата с деца със СОП са отражение на проблемите на цялостната образователна система – учебно съдържание, учебници и помагала, които са твърде неразбираеми, сложни и неструктурирани.
7. Коефициентът на интелигентност не е информативен нито за родителите, нито за специалистите. За тях е по-важно да бъде изготвена качествена характеристика, която не само оценява моментното състояние, но и дава насоки, извежда уменията и способностите на детето на преден план.

Кубрат

1. Всички участници смятат, че е необходимо обучение по проблемите на децата със СОП. Предпочитат самостоятелно или чрез участие в семинари и краткосрочни обучения. Поради големия си стаж, за тях магистратура и СДК е продължителна и неоправдана инвестиция.
2. Представеният модел за работа с деца със СОП се приема единодушно и от специалистите, и от родителите.
3. Специалистите са настроени негативно по отношение на интеграцията по начина, по който се провежда в момента. Трудностите, които изпитват, не компенсират резултатите, не получават професионално удовлетворение.
4. Работата с класа трябва да бъде предварителна, тъй като от това как учителят ще подготви класа зависи приемането на детето със СОП в него.
5. Специалистите са настроени негативно по отношение на интеграцията по начина, по който се провежда в момента. Трудностите, които изпитват, не компенсират резултатите, не получават професионално удовлетворение.

Завет

1. За детето със СОП се говори като за дете, което има социални проблеми, като се абсолютизира обаче еднаквостта. Това прави от постулатите лозунги, които не подкрепят практиката и създават усещане за безпомощност при работата с дете със СОП, което има своите особености, трудности и очаквания.
2. Диагностичните методики за изследване коефициент на интелигентност не са познати на специалистите и те нямат необходимост от него.
3. Ресурсният кабинет е своето начало като идея, развитие и концепция.
4. Изследваните лица приемат интеграцията като "уравнение с много неизвестни" и извеждат необходимостта от промени - законодателни, нормативни.
5. Професионалното ориентиране и консултиране, професионалната реализация на юношите със СОП са все непознати механизми, но приети. Няма функционираща система и информационна мрежа в полето.
6. Родителите на разчитат на подкрепа, но и не се усещат подкрепени. Не използват определени методи за работа с детето си, опитват се да продължават започнатото в училище, но изпитват трудности и не виждат резултати.
7. За родителите въпросът за техните интереси отдавна не е актуален - всички усилия са насочени към детето и финансовото оцеляване на семейството. Нямат, обаче, визия за необходимите промени на законодателно, професионално ниво.
8. Методът на пиктограмите не е познат нито на специалистите, нито на родителите, но смятат, че са подходящи при работата с деца. Не използват жестове в ежедневната си работа – смятат, че е част от професионалното поле на сурдопедагога.
9. Представеният модел за работа с деца със СОП се приема единодушно и от специалистите, и от родителите.

Исперих

1. Учителите не са мотивирани да работят по посока интеграция на децата със СОП. Описват трудностите, които изпитват като мъка, усещат се безпомощни, без никакви стимули.
2. Специалистите наблюдават отношение от страна на детето със СОП, което е свързано с negliжиране на задълженията и манифестиране на правата – звездичката в дневника, която е основание не само за снизхождение, но и за изпълняване на всички желания. Учителите описват тези юноши като недосегаеми, което е провокация не само към техния професионализъм, но и към чисто човешките и морални ценности.
3. Представеният модел за работа с деца със СОП се приема единодушно и от специалистите, и от родителите.
4. Методът на пиктограмите не е познат нито на специалистите, нито на родителите, но смятат, че са подходящи при работата с деца.
5. Съществува потребност от обучение за работа с деца със СОП и техните семейства.

Самуил

1. Детето със СОП се приема като “трудно дете”, “дете с диагноза” и медицински проблем, като психичното е сведено до “зависи от самото дете”, без да се познават основни механизми.
2. Няма дневен център, предлаганите услуги са недостъпни за семействата от по-малките населени места – реално, те нямат алтернатива.
3. Специалистите абсолютизират “всичко е индивидуално и зависи от детето”, поставяйки това правило преди всички трудности и механизми за решаване на конкретни въпроси.
4. Специалистите не са подготвени за работа с деца със СОП. Учителите преживяват себе си като “сами” в процесите на интеграция на децата, без да усещат подкрепа и умения. Имат усещането за свръх-очаквания към себе си. Липсата на психолози в полето е осезаема.
5. Интеграцията или включващото обучение не са възможни и реално приложими в клас, освен ако броят ученици със СОП не се сведе до минимум или ДОО и индивидуалните планове не бъдат преработени специално за тези ученици, а знанията, които трябва да притежават, да бъдат базови. Необходимо е да се наблегне върху придобиване и развиване на умения за водене на самостоятелен живот при децата със СОП, т.е. върху социалната интеграция и по-малко върху фокусирането към изискванията за завършване на образование, което в повечето случаи е основно.
6. Към учителите се проявяват различни очаквания, които са трудно изпълними в контекста на професионалния му профил и длъжностната характеристика. Въпреки това, учителите понякога са поставени в ситуация да изпълняват част от задълженията на ресурсните учители, поради крайно ограниченото време за работа с ученици със СОП, с което разполагат ресурсните учители. Според учителите, с децата със СОП в училище трябва да работят специални педагози и самите деца да не се обучават в нормален клас.
7. Специалистите поставят въпроса за диагностицирането на умствената изостаналост, тъй като виждат връзка със социалната занемареност.
8. Основното качество, което извеждат специалистите и родителите по отношение на детето със СОП, което трябва да притежават, е търпение.
9. Като цяло специалистите не са подготвени – липсва литература, методически ръководства и обучения, които отчитат тяхната практика и личен опит. Основна трудност при оценяването на децата със СОП е решаване на дилемата: “Поощряващо или реално оценяване”. Особено този проблем се актуализира при външното оценяване. В контекста на работа в клас съществена трудност е как да се ангажира детето със СОП, как да се приобщи към класа и дейностите, без това да разсейва останалите ученици, да прави детето „специално”, за което официалните правила не важат. Учителите срещат предизвикателства при провеждането на учебни занимания с аутисти. В областта има около 15 деца с такава диагноза. Нагласите към обучението на тези деца са по посока на сформирание на класове по общи особености (диагнози), а обучението в класове с ученици в норма да се осъществява в часовете по труд и творчество, изобразително изкуство, музика и др., където децата със СОП могат да се включат пълноценно.

10. И специалистите, и родителите не правят ясна разлика между интегриращо,

включващо и приобщаващо обучение.

11. Критерият за интеграция е способността за осмисляне и усвояване на учебното съдържание, т.е. усвояване на минимума от ДООИ. Единствената алтернатива пред децата със СОП е създаване и развитие на система за професионално ориентиране и консултиране, усвояване на занаяти.
12. Много често няма връзка между специалистите и взаимните очаквания между учители и ресурсни учители не са свързани с длъжностните им характеристики и преливат като професионални полета. Т.е. учителят влиза в ролята на ресурсен учител, а ресурсният – в ролята на учител.
13. Родителите описват децата си през справянето в учебния процес и диагностиката. Характеристиките, свързани с ресурсите и способностите, липсват.
14. Представеният модел за работа с деца със СОП се приема единодушно и от специалистите, и от родителите.

*Проф. д-н Нели Иванова, СУ
"Свети Климент Охридски"*

"Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Младежки форум 2001 – Разград” и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Министерство на образованието, младежта и науката.”